

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДОСТУПНОГО ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ *

©2018 РЯБЕВ А. А., БАЛАНДИНА І. С.

УДК 338.48

Рябев А. А., Баландина І. С. Деякі проблеми та перспективи розвитку доступного туризму та готельного господарства в Україні

Головною метою статті є проведення аналізу відповідності готелів та аналогічних засобів розміщення вимогам з розвитку доступного туризму в Україні, а також аналіз спеціалізованих сайтів з інформацією про готелі та аналогічні засоби розміщення щодо наявності місць та/або кімнат для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення. У статті розглядаються проблеми розвитку доступного туризму в Україні на прикладі підприємств готельного господарства та їх відповідності міжнародним і національним вимогам щодо наявності умов для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення, а також сайтів бронювання, що виступають інформаційним посередником між потенційними клієнтами та готелями під час планування подорожей. Здійснено аналіз відповідності готелів нормативним актам щодо надання послуг та наявності відповідної інформації на сайтах бронювання готелів Харківського регіону в рамках поняття «доступний туризм». Зроблено висновок, що готельний сегмент туристського ринку володіє великим потенціалом для розвитку доступного туризму. У разі створення зазначених умов для реалізації доступного туризму можливо буде підвищити туристський потік за рахунок туристів, що раніше не мали можливості відвідати Україну у зв'язку з відсутністю необхідних умов, що, своєю чергою, дозволить і далі посилювати інтеграцію туристського ринку України у світовий.

Ключові слова: доступний туризм, особи з інвалідністю та малорухоми групи населення, готелі, аналогічні засоби розміщення, сайти бронювання, інформування.

Табл.: 1. Бібл.: 28.

Рябев Антон Анатолійович – старший викладач кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: anton.ryabev@gmail.com

Баландина Ірина Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: irinabalandina2511@gmail.com

УДК 338.48

Рябев А. А., Баландина И. С. Некоторые проблемы и перспективы развития доступного туризма и гостиничного хозяйства в Украине
 Главной целью статьи является проведение анализа соответствия гостиниц и аналогичных средств размещения требованиям по развитию доступного туризма в Украине, а также анализ специализированных сайтов с информацией о гостиницах и аналогичных средствах размещения по наличию мест и/или комнат для лиц с инвалидностью и малоподвижных групп населения. В статье рассматриваются проблемы развития доступного туризма в Украине на примере гостиничного хозяйства и их соответствие международным и национальным требованиям по наличию условий для лиц с инвалидностью и малоподвижных групп населения, а также сайтов бронирования, выступающих информационным посредником между потенциальными клиентами и гостиницами при планировании путешествий. Проанализировано соответствие гостиниц нормативным актам о предоставлении услуг и наличие соответствующей информации на сайтах бронирования гостиниц Харьковского региона в рамках понятия «доступный туризм». Сделан вывод, что гостиничный сегмент туристского рынка обладает большим потенциалом для развития доступного туризма. В случае создания указанных условий для реализации доступного туризма возможно будет повысить туристский поток за счет туристов, которые раньше не имели возможность посетить Украину в связи с отсутствием необходимых условий, что, в свою очередь, позволит и дальше усиливать интеграции туристского рынка Украины в мировой.

Ключевые слова: доступный туризм, лица с инвалидностью и малоподвижные группы населения, гостиницы, аналогичные средства размещения, сайты бронирования, информирование.

Табл.: 1. Библ.: 28.

Рябев Антон Анатольевич – старший преподаватель кафедры туризма и гостиничного хозяйства, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: anton.ryabev@gmail.com

Баландина Ирина Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры туризма и гостиничного хозяйства, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: irinabalandina2511@gmail.com

UDC 338.48

Ryabev A. A., Balandina I. S. Several Problems and Prospects of Development of Accessible Tourism and Hotel Economy in Ukraine
 The main aim of the article is analyzing the conformity of hotels and similar means of accommodation with requirements for the development of accessible tourism in Ukraine, as well as the analysis of specialized websites with information about hotels and similar accommodation facilities with a view of presence of places and/or rooms for persons with disabilities and sedentary groups of the population. The article discusses problems of development of accessible tourism in Ukraine on the example of hotel economy and their conformity with international and national requirements with a view of presence of conditions for persons with disabilities and sedentary groups of population, and also websites for reservation that act as an information intermediary between potential customers and hotels when planning a trip. The conformity of hotels with normative acts on provision of services and availability of relevant information on the websites of hotel reservation in Kharkiv region is analyzed in terms of the concept of «accessible tourism». It is concluded that the hotel segment of the tourism market has a great potential for the development of accessible tourism. In case of creation of the specified conditions for realization of accessible tourism it will be possible to increase tourist stream at the expense of tourists who earlier had no opportunity to visit Ukraine due to absence of necessary conditions that, in turn, will allow to further strengthen the integration of the Ukrainian tourism market into the global.

Keywords: accessible tourism, persons with disabilities and sedentary population groups, hotels, similar accommodation facilities, websites for reservation, information.

Табл.: 1. Bibl.: 28.

Ryabev Anton A. – Senior Lecturer of the Department of Tourism and Hospitality, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: anton.ryabev@gmail.com

Balandina Iryna S. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Tourism and Hospitality, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: irinabalandina2511@gmail.com

* Роботу виконано в межах держбюджетної теми кафедри туризму і готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова «Туризм та міське середовище: проблеми управління та перспективи розвитку» (номер державної реєстрації 0118U000649, 2018 р.).

Питання щодо дослідження доступного туризму, як окремого виду туризму, так і в рамках інклюзивного туризму з точки зору включення України до європейського та світового туристських напрямів, набуває все більшої активності. Це пояснюється тим, що під час подорожування в незвичайних умовах загострюються необхідність у створенні таких унікальних умов для туриста, які б відповідали його індивідуальним вимогам.

Питання розвитку доступного туризму і готельного господарства розглянуто в роботах таких вітчизняних і зарубіжних учених: І. Амброзе, Дж. Вільдген, В. Брінкман, Н. В. Белоусова, С. Дарсі, С. Рейнс та ін.

На основі аналізу робіт даних науковців слід відзначити, що особливе значення вони приділяють необхідності використання різноманітних дій, що дозволяють зробити туризм доступним і для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення.

З цього приводу виникає необхідність створення умов для розвитку доступного туризму в Україні.

У загальній проблемі розвитку інклюзивного туризму в Україні є значний комплекс невирішених проблем. Це, насамперед, відсутність необхідної інфраструктури в населених пунктах і містах, відсутність транспорту з відповідними умовами тощо. Окремо слід відзначити відсутність необхідних умов в готелях та аналогічних засобах розміщення та/або інформації про наявність цих умов для доступного туризму, що відповідає за надання можливості подорожувати особам з інвалідністю та малорухомих груп населення.

Головною метою статті є проведення аналізу відповідності готелів та аналогічних засобів розміщення щодо вимог з розвитку доступного туризму в Україні, а також аналіз спеціалізованих сайтів з інформацією про готелі та аналогічні засоби розміщення щодо наявності місць та/або кімнат для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення.

На сьогодні не існує одного трактування поняття «доступний туризм». Розглянемо деякі з існуючих [1]:

- ✦ доступний туризм (також відомий як «доступ до туризму», «універсальний туризм», «інклюзивний туризм» [2–4] та в деяких країнах, таких як Японія – «безбар’єрний туризм») є туризм та подорожі, доступні для всіх людей, з інвалідністю чи без, у тому числі тих, хто має рухливу, слухову, зорову, пізнавальну, інтелектуальну та психосоціальну інвалідність, літніх людей і тих, хто має тимчасові втрати працездатності;
- ✦ доступний туризм означає туризм, який відповідає потребам цілого ряду споживачів, включаючи людей з обмеженими можливостями, людей похилого віку та сімейства покоління. Це тягне за собою зняття соціальних та інституційних бар’єрів у суспільстві та охоп-

лює доступність навколишнього середовища, транспортування, інформаційних і комунікаційних та інших об’єктів і послуг, охоплює публічні та приватні туристичні місця;

- ✦ доступний туризм – це постійне прагнення забезпечити туристичні напрямки продуктами та послугами, доступними всім людям, незалежно від їх фізичних обмежень, інвалідності та віку. Це прагнення охоплює державні та приватні туристські місця. Поліпшення не тільки допоможуть тим, хто має постійні фізичні вади, але також батькам з маленькими дітьми, дорослим мандрівникам, людям з тимчасовими травмами, а також їх супутникам;
- ✦ доступний туризм – процес, який надає людям з обмеженими можливостями та людьми похилого віку можливість функціонувати самостійно та з рівністю та гідністю через надання універсальних туристичних продуктів, послуг і середовища. Визначення включає в себе мобільність, бачення, слух і пізнавальні параметри доступу і т. ін.

Таким чином, можна зробити висновок, що «доступний туризм» означає користування туристами будь-якими туристськими послугами без обмежень, що потребує не лише наявності цих послуг, але й інформації про них.

Сьогодні в більшості країн світу активно використовують обладнання, дизайн і значний перелік послуг для зручного відпочинку в готелях та аналогічних засобах розміщення (далі – готелі та АЗР). Здебільшого в концепції цього напрямку в туризмі приділяється увага мандрівникам з особливими потребами в доступності. Це може бути доступність в пересуванні, візуальна та слухова доступність, необхідність догляду за дітьми і т. п. У готелях та АЗР мають бути створені необхідні умови, що забезпечують комфортне перебування, а саме: вимикачі, ручки, розетки повинні знаходитися так, щоб до них можна дістати стоячи або сидячи. У будинках мають бути добре освітлені переходи між різними просторами, позначені контрастними кольорами та текстурами. Пішохідні переходи повинні бути ясно позначені, на них мають бути світлові і звукові сигнали [5].

Якщо урахувати ці визначення та той факт, що основою матеріально-технічної бази туризму є готелі та аналогічні засоби розміщення, то їх готовність приймати осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення у вигляді відповідного комплексу послуг та умов може набувати навіть вирішального фактора щодо обрання напрямку подорожі. Саме тому в будь-якому випадку потенційному споживачеві послуг готелів та АЗР у рамках доступного туризму важливо отримати інформації про наявність необхідних послуг заздалегідь.

Розглянемо стан відповідності готелів та АЗР до вимог доступного туризму на прикладі наявності умов для прийняття осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення (далі – ОЗІ та МГН) більш докладніше.

Відповідно до міжнародних і національних актів вимоги щодо створювання належних умов для ОЗІ та МГН повинні організовувати всі готелі та аналогічні засоби розміщення. У даному випадку до міжнародних актів перш за все необхідно віднести конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю [6], а до національних – низку законів, ДБН, ДСТУ та правила, а саме [7–17]:

- ✦ Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- ✦ Закон України «Про будівельні норми»;
- ✦ Закон України «Про архітектурну діяльність»;
- ✦ Закон України «Про відповідальність за порушення у сфері містобудівної діяльності»;
- ✦ Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні»;
- ✦ ДБН В.2.2-17:2006 Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення;
- ✦ ДСТУ 4269:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Класифікація готелів;
- ✦ ДБН В.2.2-20:2008 Будинки і споруди. Готелі;
- ✦ ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги;
- ✦ ДСТУ 4527:2006. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення;
- ✦ Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг.

Слід відзначити, що вимоги до категорійних готелів окремо кодифіковані в ДСТУ 4269:2003 та ДБН В.2.2-20:2008, а інші основні нормативні документи, що регламентують діяльність аналогічних готелям закладів розміщення, подібні вимоги не містять, що робить ці засоби розміщення недоступними для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення. Це, як наслідок, зменшує кількість потенційних і реальних клієнтів, що, своєю чергою, негативно відбивається на прибутку даних засобів розміщення.

Але проблема невідповідності вимогам не є єдиною проблемою, що стає перешкодою для заселення в готелі та аналогічні засоби розміщення. Ще на етапі відбору відповідного готелю або АЗР особи з інвалідністю та малорухоми групи населення зіткнуться з не меншою проблемою – проблемою інформування. У даному випадку йдеться про відсутність необхідних умов у готелях та аналогічних засобах розміщення для розміщення в них ОЗІ та МГН.

За даними Головного управління статистики в Харківській області, станом на 2017 р. (як приклад тут і далі використано дані по м. Харків та Харківській області) як готелі та АЗР діє:

- ✦ колективних засобів розміщення – 175;
- ✦ санаторіїв та пансіонатів з лікуванням – 15;
- ✦ санаторіїв-профілакторіїв – 2;
- ✦ баз та інших закладів відпочинку – 42;
- ✦ загалом – 224 [18; 19].

Загальна кількість готелів та АЗР (224 одиниці) виглядає значним числом. Проте виникає питання: скільки із зазначених готелів та АЗР реально готові прийняти ОЗІ та МГН та чи відповідають вони вищезазначеним необхідним умовам? Для отримання відповіді було здійснено аналіз сайтів бронювання місць та номерів в готелях і АЗР. Сайти бронювання для аналізу було взято виходячи з того, що сьогодні вони є найбільш розповсюдженим засобом отримання інформації майже для всіх верств населення щодо готелів та АЗР і можливості розміщення в них ОЗІ та МГН.

Для аналізу інформації щодо наявності умов для розміщення ОЗІ та МГН у готелях та АЗР м. Харкова та Харківської області було використано 9 сайтів бронювання [20–28].

Аналіз інформації в Інтернеті показав, що, незважаючи на значні законодавчу базу в Україні та кількість готелів та аналогічних засобів розміщення в Харківському регіоні більшість готелів та АЗР не відповідають вимогам вищезазначених відповідних нормативних актів.

Так, за результатами аналізу сайтів бронювання щодо наявності спеціалізованих номерів для інвалідів було виявлено, що лише три сайти мають відповідний фільтр для сортування, тобто для виявлення тих готелів та АЗР, що спроможні надати необхідні умови та послуги ОЗІ та МГН.

Також аналіз показав, що загальні умови для розміщення ОЗІ та МГН за даними сайтів мають лише:

- ✦ 49 готелів та АЗР (за даними сайту «Hotels.com»);
- ✦ 10 готелів та АЗР (за даними сайту «reserve-menu.com»);
- ✦ 13 готелів та АЗР (за даними сайту «orangesmile.com»);
- ✦ 11 готелів та АЗР (за даними сайту «booking.com»).

На основі даної інформації можна дійти висновку, що більшість готелів та АЗР не мають умов для ОЗІ та МГН. А якщо інформація є, то вона може бути не повною внаслідок ненадання готелями та АЗР сайтам бронювання даних про можливість прийому ОЗІ та МГН.

Виходячи з цього необхідно відзначити, що готелі фактично позбавляють себе значної кількості клієнтів і, як наслідок, прибутку. Дане твердження підтверджено наведеними статистичними даними в статті Белоусової Н. В.: «До маломобільних груп належать особи з інвалідністю, з тимчасовими порушеннями здоров'я, з дитячими колісками, вагітні

жінки, люди старшого (похилого віку) тощо, де серед загальної кількості населення вони становлять:

- ✦ особи з інвалідністю – 10%;
  - ✦ особи з тимчасовими порушеннями здоров'я – 1,5%;
  - ✦ вагітні жінки – майже 1%;
  - ✦ особи похилого віку – 30-40%;
  - ✦ батьки з дитячими колясками – майже 1%;
- у більшості країн Європи до цієї групи належать діти дошкільного віку, в Україні їхня кількість становить трохи більше 2 млн» [3].

Також у результаті аналізу було виявлено, що в більшості випадків інформація про можливість розміщення ОЗІ та МГН на сайтах обмежена, а її сутність зведено лише до інформації про можливість розміщення подібних туристів – це сайти «reserve-menu.com» та «orangesmile.com» [21; 22]. Лише на двох сайтах («hotels.com» та «booking.com») [23; 28] було надано варіанти щодо умов у номерах. Звідси можна зробити висновок, що не лише готелі та АЗР не мають необхідних умов для ОЗІ та МГН, але й спеціалізовані пошукові сайти не мають необхідної інформації щодо умов розміщення даної категорії туристів у готелях і, як наслідок, не відповідають умовам поняття «доступний туризм». Причиною даної проблеми може бути ненадання готелями та АЗР сайтам бронювання відповідної інформації. Іншою причиною може бути недосконалість самих сайтів бронювання.

Таким чином, можна відзначити такі недоліки та шляхи їх подолання у сфері доступного туризму на прикладі готелів та АЗР із зазначеним рівнів, на яких необхідно забезпечити дії щодо подолання зазначених недоліків (табл. 1).

ВИСНОВКИ

Україна продовжує свою інтеграцію до світової галузі інклюзивного туризму та одного з його найважливіших форм для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення – доступного туризму. Проте в Україні досі існує значна кількість перешкод. До найбільш важливіших з них необхідно віднести проблеми інформування та проблеми щодо наявності можливості прийняття готелями та аналогічними засобами розміщення туристів з різноманітними запитам та потребами, що вельми важливо для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення. Причому слід відзначити, що в Україні вже існує в тому або іншому вигляді необхідна законодавча база для вирішення цих проблем, але є відсутнім механізм щодо її реалізації на практиці.

У цілому, спираючись на вищезазначені факти, можна зробити висновок, що готельний сегмент туристського ринку володіє великим потенціалом для розвитку. У разі створення зазначених умов щодо інформування туристів про наявні можливості, з одного боку, та створення необхідних умов для реалізації

Таблиця 1

Доступний туризм: недоліки та шляхи їх подолання на прикладі готелів та аналогічних засобів розміщення

Недолік	Шлях подолання	Рівень вирішення
Відсутність необхідних умов для розміщення осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення	Готелі та АЗР відповідно до міжнародного та національного законодавства повинні виконати всі вимоги щодо створення відповідних умов для розміщення осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення	Державний
Відсутність необхідної інформації про можливість розміщення осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення	– Готелі та АЗР повинні надати інформацію щодо наявності послуг та умов розміщення осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення; – сайти бронювання з інформацією про готелі повинні створити можливість обрання готелів особами з інвалідністю та малорухомими групами населення за різноманітними умовами	– Державний; – регіональний; – місцевий
Відсутність робочих механізмів стимулювання готелів та АЗР щодо створення відповідних умов для розміщення осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення	– Необхідно заборонити будівництво нових готелів та АЗР за проектною документацією в разі невідповідності законодавству; – зробити працездатною систему адміністративних штрафів за невиконання вимог законодавств на всіх рівнях (проектному, будівельному та працюючих готелів)	– Державний; – регіональний; – місцевий
Недосконалість спеціалізованих стандартів у галузі присвоєння категорій готелям від 1 до 5 зірок	Внести зміни в ДСТУ 4269:2003 про присвоєння категорії з обов'язковим створенням умов для осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення	– Державний; – регіональний; – місцевий
Неінформування осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення	– Здійснювати інформування осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення щодо їх прав; – сприяти активності щодо захисту прав осіб з інвалідністю та малорухомих груп населення за рахунок штрафів	– Державний; – регіональний; – місцевий

доступного туризму, з іншого боку, можна буде підвищити туристський потік за рахунок туристів, що раніше не мали можливості відвідати Україну у зв'язку з відсутністю необхідних умов, що, своєю чергою, дозволить і далі посилювати інтеграцію туристського ринку України у світовий ринок індустрії туризму. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. What is "Accessible Tourism"? URL: <http://www.accessibletourism.org/?i=enat.en.faq.744>
2. Белоусова Н. В. Інклюзивний туризм в Україні як вид соціокультурної реабілітації інвалідів // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики : матеріали II Всеукраїнської наукової конференції (м. Дніпро, 26–27 травня 2017 р.). Ч. I. Дніпро, 2017. С. 219–221.
3. Белоусова Н. В. «Інклюзивний туризм», або «подорожі без бар'єрів» у сучасному суспільстві // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Херсон, 5–6 жовтня 2017 р.). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 304 с.
4. Inclusive tourism. URL: <http://www.travel-industry-dictionary.com/inclusive-tourism.html>
5. Rains Scott. Universal Design: Guide for Inclusive Tourism. URL: www.togetherwerock.com/twr-blog/2015/12/16/universal-design-guide-for-inclusive-tourism
6. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (чинна з 06.03.2016 р.). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71
7. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17.02.2011 р. № 3038-VI (у редакції від 12.10.2018 р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
8. Закон України «Про будівельні норми» від 05.11.2009 р. № 1704-VI (у редакції від 05.01.2013 р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1704-17>
9. Закон України «Про архітектурну діяльність» від 20.05.1999 р. № 687-IV (у редакції від 18.12.2017 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>
10. Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» від 14.10.1994 р. № 208/94-ВР (у редакції від 10.06.2017 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр>
11. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» 21.03.1991 р. № 875-XII (у редакції від 20.01.2018 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
12. ДБН В.2.2-17:2006 Будинки і споруди. Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення. URL: <http://ud.org.ua/publikatsiji/198-dbn-v-2-2-17-2006-budinki-i-sporudi-dostupnist-budinkiv-i-sporud-dlya-malomobilnikh-grup-naselennya>
13. ДСТУ 4269:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Класифікація готелів. URL: <http://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/5-1-0-940>
14. ДБН В.2.2-20:2008 Будинки і споруди. Готелі. URL: <http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-192>
15. ДСТУ 4268:2003. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги. URL: https://dnaop.com/html/29636/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4268_2003
16. ДСТУ 4527:2006. Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення. URL: <http://www.tic.in.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3-4527-2006UA.pdf>
17. Правила користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг : затв. Наказом Державної туристичної адміністрації України від 16.03.2004 р. № 19 (у редакції від 12.11.2010 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04>
18. Статистичні дані Головного управління статистики України у Харківській області. Колективні засоби розміщення за 2011–2017 роки. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/kolektyvni-zasoby-rozmishchuvannia-shchorichno>
19. Статистичні дані Головного управління статистики України у Харківській області. Санаторно-курортні та оздоровчі заклади за 1995–2017 роки. URL: <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/sanatorno-kurortni-ta-ozdorovchi-zaklady-1995-2017rr>
20. Сайт пошуку та бронювання готелів «Hotels». URL: <https://ua.hotels.com>
21. Сайт пошуку та бронювання готелів «reserve-menu». URL: <http://reserve-menu.com>
22. Сайт пошуку та бронювання готелів «orangesmile». URL: <http://booking.orangesmile.com>
23. Сайт пошуку та бронювання готелів «hotels24.ua». URL: <https://hotels24.ua/>
24. Сайт пошуку та бронювання готелів «ostrovok». URL: <https://ostrovok.ru>
25. Сайт пошуку та бронювання готелів «planet-of-hotels». URL: <https://planetofhotels.com>
26. Сайт пошуку та бронювання готелів «101hotels». URL: <https://www.101hotels.ru>
27. Сайт пошуку та бронювання готелів «tripadvisor». URL: <https://www.tripadvisor.ru>
28. Сайт пошуку та бронювання готелів «booking.com» URL: <https://www.booking.com>

REFERENCES

Bielousova, N. V. "«Inklyuzyvnyi turizm», або «podorozhi bez barieriv» u suchasnomu suspilstvi" ["Inclusive tourism", or "travel without barriers" in modern society]. *Rehionalni problemy Ukrainy: heorafichnyi analiz ta poshuk shliakhiv vyvishennia*. Kherson: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2017.

Bielousova, N. V. "Inklyuzyvnyi turizm v Ukraini yak vyd sotsiokulturnoi rehabilitatsii invalidiv" [Inclusive tourism in Ukraine as a form of socio-cultural rehabilitation of the disabled]. *Sotsialno-humanitarni nauky ta suchasni vyklyky*, part 1. Dnipro, 2017. 219-221.

"DBN V. 2.2-17:2006 Budyanky i sporudy. Dostupnist budynek i sporud dlia malomobilnykh hrup naselennia" [DBN V. 2.2-17: 2006 Buildings and structures. Availability of buildings and facilities for small-scale population groups]. <http://ud.org.ua/publikatsiji/198-dbn-v-2-2-17-2006-budinki-i-sporudi-dostupnist-budinkiv-i-sporud-dlya-malomobilnikh-grup-naselennya>

"DBN V. 2.2-20:2008 Budyanky i sporudy. Hoteli" [DBN V.2.2-20: 2008 Buildings and structures. Hotels]. <http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/1-1-0-192>

"DSTU 4268:2003. Posluhy turystychni. Zasoby rozmishchuvannia. Zahalni vymohy" [DSTU 4268:2003. Touristic services. Accommodation facilities. General requirements]. https://dnaop.com/html/29636/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_4268_2003

"DSTU 4269:2003. Posluhy turystychni. Zasoby rozmishchuvannia. Klasyfikatsiia hoteliv" [DSTU 4269:2003. Touristic services. Accommodation facilities. Classification of hotels]. <http://dbn.co.ua/load/normativy/dstu/5-1-0-940>

"DSTU 4527:2006. Posluhy turystychni. Zasoby rozmishchuvannia. Terminy ta vyznachennia" [DSTU 4527:2006. Touristic services. Accommodation facilities. Terms and definitions]. <http://www.tic.in.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3-4527-2006UA.pdf>

"Inclusive tourism". <http://www.travel-industry-dictionary.com/inclusive-tourism.html>

"Konventsiiia OON pro prava osib z invalidnistiu (chynna z 06.03.2016 r.)" [UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities (effective from 06.03.2016)]. http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_g71

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/875-12>

[Legal Act of Ukraine] (1994). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/208/94-вр>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/687-14>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0413-04>

[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1704-17>

[Legal Act of Ukraine] (2011). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>

"Rains Scott. Universal Design: Guide for Inclusive Tourism". www.togetherwerock.com/twr-blog/2015/12/16/universal-design-guide-for-inclusive-tourism

"Statystychni dani Holovnoho upravlinnia statystyky Ukrainy u Kharkivskii oblasti. Kolektyvni zasoby rozmishchen-

nia za 2011-2017 roky" [Statistical data of the Main Department of Statistics of Ukraine in the Kharkiv region. Collective accommodation for 2011-2017 years]. <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/kolektyvni-zasoby-rozmishchuvannia-shchorichno>

"Statystychni dani Holovnoho upravlinnia statystyky Ukrainy u Kharkivskii oblasti. Sanatarno-kurortni ta ozdorovchi zaklady za 1995-2017 roky" [Statistical data of the Main Department of Statistics of Ukraine in the Kharkiv region. Sanatorium and health resorts for 1995-2017]. <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/sanatarno-kurortni-ta-ozdorovchi-zaklady-1995-2011rr>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „101hotels”. <https://www.101hotels.ru>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „booking.com”. <https://www.booking.com>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „Hotels”. <https://ua.hotels.com>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „hotels24.ua”. <https://hotels24.ua/>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „orangesmile”. booking.orangesmile.com

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „ostrovok”. <https://ostrovok.ru>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „planetofhotels”. <https://planetofhotels.com>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „reserve-menu”. <http://reserve-menu.com>

Sait poshuku ta broniuvannia hoteliv „tripadvisor”. <https://www.tripadvisor.ru>

"What is "Accessible Tourism"?" <http://www.accessible-tourism.org/?i=enat.en.faq.744>